UNU

ANUL IV ▪ MARTIE 1931 ▪ NR. 34 ▪ LEI 5

COLABOREAZĂ:

geo bogza
victor brauner
rené daumal
al. dimitriu-păuşeşti
andré far
b. herold
kapralic
m. h. maxy
corneliu mihailescu
michonze
saşa pană
s. perahim
paul sterian
ilarie voronca

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BIBLIOTECA UNIVERSITĂŢII REGELE FERDINAND I CLUJ

corneliu **mihailescu** — **crangeade** (arome colorate)

REABILITAREA VISULUI

Dorm mult domnişoară, fiincă din cele douăzeci şi patru de ore ale fiecărei zile în care trebuie să te iubesc, aleg şaisprezece pentru a le trece într'o lume de cosmice contopiri a căror tensiune n'ar putea fi atinsă de nici una din apropierile pe cari ni le-ar oferi realitatea, dacă pentru ea aş părăsi visul şi mi-aş propune să te „cuceresc".

În virginitatea acţiunilor celui dintîi om pe pămînt, mi-ar place să ştiu nu atât primul lui gest sau prima lui vorbă, cît primul lui vis.

E poate unul din cele mai fulminante momente ale unei preistorii din care mă mai pasionează cu aceiaş ardoare doar clipa în care pentru prima oară un om a înebunit şi clipa în care s'a petrecut cea dintîi sinucidere pe planetă. Oamenii şi-au făurit o legendă pentru cel dintîi care a ucis, pentru cel dintîi care a aprins focul, dar au lăsat în afara oricărui mit pe cei dintîi blestemaţi: primul care şi-a ars creierii şi primul care a refuzat viaţa.

Dar prin tot vidul lipsei de legendă un clocot răzbate intact cenuşa veacurilor: dramatismul clipei în care omul s'a oprit deodată din fuga lui peste dealuri şi s'a şfichiuit cu prima întrebare. Sînt întrebări cari îşi au răspunsul în ele ca pe o măduvă hrănitoare şi sînt întrebări cari nu pot fi rezolvate decît prin ruperea violentă din planul vieţuirii obişnuite. Clipa în care una dintr'acestea s'a ivit pentru prima oară în mintea cine ştie cărui predestinat strămoş, e piatra de hotar, deatunci lumea începe să se desfacă în două şi nici unul din evenimentele cari au urmat n'au mai putut face tăietura aceasta de brici pe obrazul de dinăuntru al gîndirii.

Închipuirea îmi fierbe în clocote pasta acestui trecut, îl reanimă, plăsmuieşte împrejurări fantastice şi un cadru uluitor pentru faptul pe care nici un altul nu l'a mai putut egala în tensiune şi în inedit: prima înebunire, prima sinucidere. Imi imaginez participarea în panică a întregei naturi la aceste cele dintîi evenimente cari o răsturnau, un ecou şi o deslănţuire de zgomote în munţi, o ridicare precipitată a apelor pînă pe buzele cîmpiei, şi un salut al copacilor bătrîni vor fi întîmpinat semnele din care o întreagă lume de dezesperaţi avea să se desfăşoare. Fără organizaţii cari să-l încarcereze, cel dintîi nebun va fi alergat toate văile luîndu-se la întrecere cu apele, va fi ameninţat cu pumnii, va fi ros din coaja copacilor şi pentru acest cel dintîi delir pe planeta cerul va fi fost roş iar din linia padurii animalele sălbatice îl vor fi privit nedumerite. Şi e o dorinţă de a închipui ineditul împrejurărilor, de a bănui mobilul acestor prime sfîrşituri în tragedie. Cum a gîndit cel dintîi nebun, care a fost motivul primei sinucideri? Cine a descoperit spînzurătoarea, cine tăierea arterelor, cine otrăvurile din plante şi care din toate aceastea a servit pentru prima oară? Poate la început a fost înecul, coborîrea în fundul apelor printre crocodili, în braţe cu o piatră ca o mîntuire. Şi acum, foarte aproape numai de cîteva sute de ani, cine va fi fost cel dintîi care a întrebuinţat revolverul, acest mijloc de trecere dincolo, care mai apoi avea să se întindă ca o epidemie de frunţi găurite?

Sinucisul din dimineaţa asta al cîtelea e dela începutul lumii? Şi al cîtelea ai să fii tu?

O statistică există undeva în afară de orice registre şi e o cifră la care trebuie să răspunzi ca la un apel. Atunci vei intra deodată în angrenaj, numărătoarea va începe rapidă ca într'un comptuar electric: Z. x. c. 3964: undeva pe malurile unui iaz un rus îşi trece cuţitul prin beregată; Z x. c. 3965: un oraş luminos, un pod de piatră, un plescăit de ape reci; Z x. c. 3966: departe, argentina, un foc de revolver, o frunte de femeie; Z. x. c. 3967: asta e cifra ta, o saluţi, şi în clipa următoare nu mai eşti; cealaltă: Z. x. c 3968, a şi căzut într'o colibă marocană, e cald şi cadavrul va fi îngropat repede.

Deacolo, din fundurile începutului, primul sinucigaş patronează ca un sfînt aceste existenţe numerotate, pornite din formula lui, toţi cîţi într'o zi îi vor repeta plecarea şi cîndva în viitor, cînd toate calendarele se vor topi într'unul singur avînd ca sfinţi pe *cei dintîi* cari au întreprins o acţiune nouă pe planetă, atunci o zi va fi rezervată primului sinucis şi la fel o zi pentru un sfînt al nebunilor. O cerneală va sfîrîi pentru a le creia o aureolă şi o poveste evocînd cataclismul clipei cînd şi-au trosnit mintea şi fiinţa repezind-o în afara drumului de pînă atunci.

Dar mai din adîncime de cît ei, e omul care a visat pentru prima oară confundîndu-se poate cu însăşi cel dintîi om de pe planeta. Nu cunosc mecanica visului prin ere, poate s'a desăvîrşit paralel cu posibilităţile minţii evoluînd dela confuz şi estompare pînă la precizia de forme sub care a putut fi luat drept o a doua realitate; dar poate a apărut aşa d'ntr'odată şi atunci care va fi fost atitudinea omului trezit faţa de întîiul său vis? Lumea din vis ca şi cea de dinafară era pentru el tot atît de nouă, tot aît de surpriză, tot atît de nejustificată. În confuzia iniţialului ofereau aceleaşi posibilităţi, ar fi putut crede ca a trai în înseamnă a visa şi în loc să-şi plăsmuiască acţiunile în realitate pornind strîmb în prundiş, s'ar fi retras în vre-o grotă şi în somn convins că astfel e adevăratul fel de viaţă. Ţesătura acestei fantezii n'are să se destrame de eventualele rînjete ale unor teoreticieni ai sensului comun şi nici credinţa că **orice** s'ar fi putut întîmpla pe planeta, că forma ei actuală de viaţă nu corespunde unei necesităţi determinate ci e o întîmplare oarecare din alte infinite posibilităţi de devenire.

Dealtfel, nedumerirea aceasta faţa de vis şi posibilitatea unei confuzii între el şi viaţă, sau posibilitatea altor feluri de viaţă, are o vechime care se urca pînă în timpul unde calendarul actual începe să meargă deandaratelea pentru a putea arăta ani în care atrăit şi a gîndit *Tchouang Tzeu* filozof şi poet chinez ale cărui pagini despre vis sînt proaspete şi acum după cîteva mii de ani. „Tant qu'ils rêvent, ils ne le savent pas. Certains interprètent même le songe auquel ils sont en proie; c'est seulement en sortant de leur rêve qu'ils le reconnaissent pour tel.. Les sots croient être actuellement éveillés, et se flattent de savoir s'ils sont réellement princes ou paysans. Confucius et toi vous êtes des songes, et moi qui vous le dis, j'en suis un moi-même.

Une nuit, moi, Tchouang Tzeu, j'ai rêvé que j'étais un papillon voletant de ci de là, un vrai papillon et j'étais inconscient de mon individualité humaine. Soudain je me reveillai et me retrouvai moi-même, couché sur le dos. *Je me demande si j'étais alors un homme rêvant qu'il était papillon, ou si je suis maintenant un papillon rêvant qu'il est homme*".

BCU Cluj / Central University Library Cluj

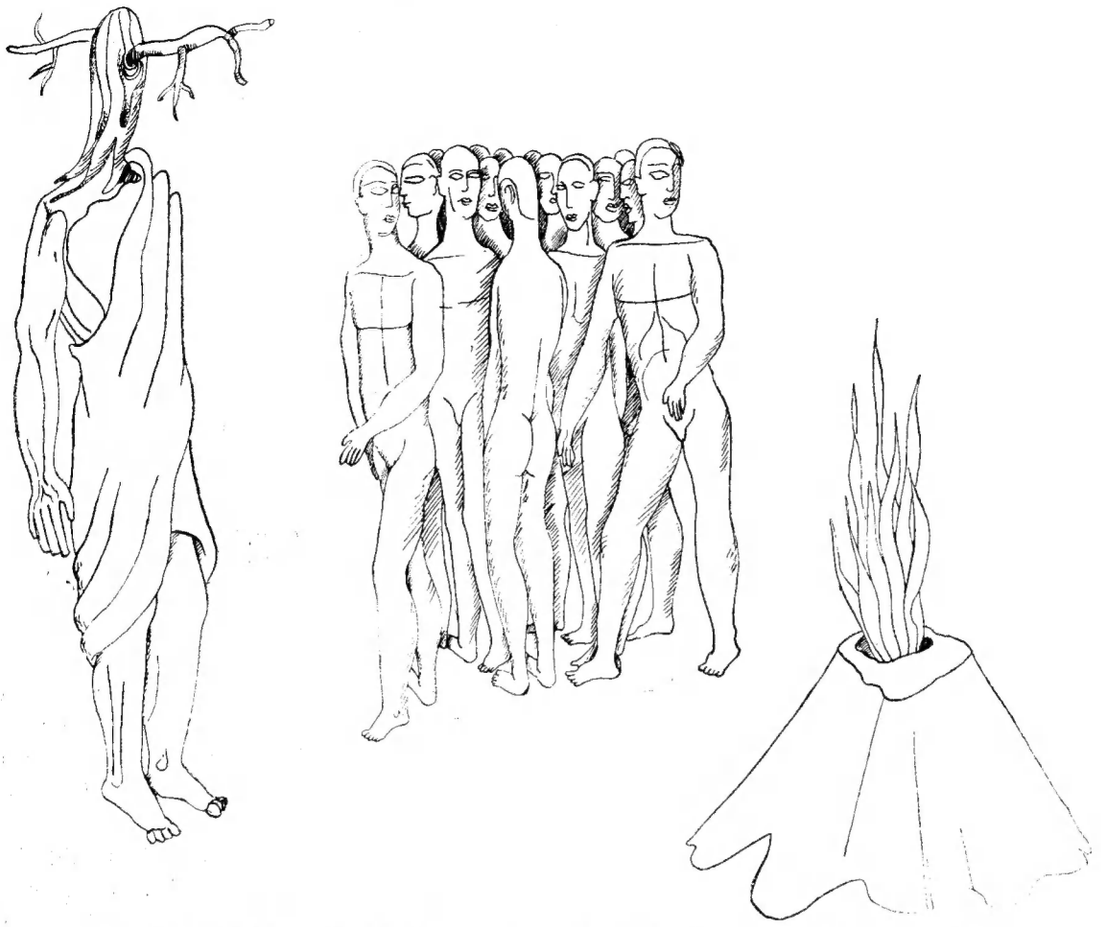

victor **brauner**

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Şi ma gîngesc la o antologie a visului, povestit simplu, fără nici un meştesug, un vis fiind frumos prin însăşi substanţa lui care nu trebuie alterată de nici un stil sau fantezie oărecare.

Sînt visele vechilor regi trecînd prin legendă din generaţie în generaţie. Sînt visele haiducilor şi visele condamnaţilor la moarte. Sînt visele chinuite ale asceţilor. Sînt minunatele vise ale ocnaşilor cari se pregătesc să evadeze. Sînt visele roşii ale anarhiştilor. Sînt visele de speranţă şi de amăgire ale jucătorilor de cărţi. Sînt visele vîscoase ale prostituatelor. Sînt visele marinarilor şi visele oamenilor negri. Sînt visele dela tropice şi visele dela polul nord. Sînt visele lascive ale adolescenţilor. Sînt visele aureolă şi visele coborîre în iad.

■

Şi iubesc visele fiindcă sînt subversive. Fiindcă sfredelesc în carne şi restabilesc imanenţele unei justiţii cinice. Tu servitorule umil pe care stăpîna te-a pălmuit trufaşe, să ştii că peste noapte trupul i s-a svîrcolit şi a gîfîit văzîndu-te cum te apleci deasupra ei sgrunţuros ca un trunchi de copac, cum îi desfiinţezi rochia, încet, sadic, cu ritualul unei judecăţi de apoi. Tu dormeai undeva în neştiinţă, dar visul avea grije să te răzbune. A doua zi stăpîna îşi va fi privit cu ciudă ciarcănele din jurul ochilor, lingeria mototolită — mototolită de tine — şi îşi va fi muşcat buzele consumînd veninul unui şarpe închis în însăşi formula ei biologică.

Şi sînt apoi răzbunările năstruşnice impotriva acelor personagii cari pentru o mărire a demnităţei proprii îşi spun singuri „d-voastră". Mărturisesc bucuria mea, ori de cîte ori văzînd rigiditatea gravă a vre-unui ministru sau a vre'unui profesor universitar, mă gîndesc că peste noapte s-ar putea visa masturbîndu-se tinereşte. Sau fiinţa de gesturi maiestoase a vre-unui mitropolit, pomenindu-se gîfîind asudată în camera vre'unei prostituate de periferie.

Dacă o cronică scadaloasă ar dovedi că aceasta din urmă se întîmplă chiar în realitate, rostul visiului nu dispare; în realitate, întîmplarea ar fi un corectiv firesc şi numai apariţia ei în vis şi în chip subversiv capătă savoarea şi virtuţile acelui morb de cinice restabiliri şi puneri la punct în panică. Fiindcă nu mai interesează restabilirea decît ca tensiune şi inedit, îmi este indiferent principiul în baza căruia se face; o restabilire fadă rămîne meschină chiar dacă e făcută în numele vre-unei idei de supremă justiţie.

Doar visul ca un sifilis al subconştientului colorează sufletul cu spuma unei rozeole spirituale.

■

Totuşi, substanţa lui intens terapeutică şi intens corosivă, trecută într'un mediu de vîscozităţi cerebrale, a fost acoperită de gelatinozitatea cu care această lume ia cunoştiinţă chiar despre cele mai incadescente şi mai chinuitoare evenimente.

Decăderea visului, ca şi decăderea dragostei, ca şi decăderea poeziei s'a întîmplat atunci cînd a început să traverseze lumea burgheză. E poate o conformaţie organică a indivizilor cari o compun neputinţa aceasta de a seziza convulsiv frumosul, e poate o îngustime şi o împăienjenire a ferestrei prin care privesc în afară, e poate un defect de construcţie, lipsiţi de o scară largă şi de un peron vast în faţa sufletului, preocupările de tensiune sărbătorească — arta, religia — trebuie să-i ocolească şi să pătrundă tot prin dos, prin jegul scării de serviciu. Porcini, fac ravagii în lumea sensibilităţii reducînd totul la etalonul emoţie de care sînt capabili. Am avut întotdeauna impre-

sia penibilă că orice frumuseţe nu poate intra în conştiinţa unui burghez decît *pe brînci.*

O aceiaş îngenuchere şi înjosire a trebuit să sufere şi visul şi e interesantă ca o culme a poltromaniei atitudinea luată faţă de el. Nevoindu-se devastat de nici o preocupare gravă, consumînd intrebările chinuitoare cu privire la viaţă bine izolate într'un strat dulceag şi hrănitor, a aranjat şi pentru vis cîteva explicaţii suficiente cît să-l dezarmeze şi să-l pună în imposibilitate de a-l mai turbura. După o noapte în care a fost luat pe sus şi purtat într'un peisaj de flăcări unde tot ce constituia patrimoniul şi valoareai terestră se desfăcuse de el lăsîndu-l gol şi bîntuit de acizii spaimelor negre. Trezit, va pune totul pe seama unei derajări la stomac, se va apliça rapid realităţii, ocolind precaut orice gînd care ar putea să-i zdruncine lamentabilu-i echilibru din care îşi face o virtute şi se cramponează ca de o raţiune a existenţei.

Dar în acelaş timp mare amator de plăcere fără pericol şi mare proprietar de veleităţi, burghezul — **noţiunii acesteia nu opun cîtuşi de puţin pe aceia de proletar, încă mai confuză şi mai mototolită cerebraliceşte, ci îi opun o spiritualitate pură, eliberată de alterările pe cari le produc revendicările materialiste, îi opun punctul de vedere riguros şi aristrocatic al unor atitudini pure faţă de tot ce întîlnim în viaţă** — a adoptat visul pentru bucătăria sa sufletească utilizîndu-l în doze şi tensiuni cari să nu-i poată pricinui nici o ardere. A visa, a devenit în limbajul comun sinonim cu a se întîmpla ceva frumos care ţi-ar place, cu a te gîndi la binele persoanei tale : visez să ajung şef de birou, visez să ajung actriţă de cinema, visez să cîştig la loterie; iar dacă în somn visul nu mai produce senzaţia de plăcere şi de frumos, atunci nu mai este vis ci *coşmar.* Frecventa exclamaţie *„parcă e un vis...“* nu porneşte din vre-o transfigurare, din vre-o puternică pătrunde cu esenţa lumii cînd lucrurile îşi pierd rostul lor comun şi într'adevăr totul pare un vis, ci e legată de noţiunea aceleiaş frumos-plăcere personală, „parcă e un vis“ se spune atunci cînd gramofonul cîntă în iarbă iar femeia dorită e aproape, odată cu sticla de vin la ghiaţă.

Ori, visul e cu totul altceva şi din alterarea pe care a suferit-o, o **reabilitare** va trebui să-i vină.

Importanţa ştinţifică pe care i-a acordat-o doctrina lui Freud, sau cadrul de preocupări al spiritiştilor, nu are nici o legătură cu ceiace vreau, e vorba de o reabilitare a *ideiei de vis,* de o galvanoplastie în platină a *atitudinei* pe care omul o ia în faţa lui.

Vreau ca atunci cînd exlamaţia aceasta ar fi singura adecvată pentru exteriorizarea în cuvînt a unor puternice trăiri interioare să pot spune *„totul e un vis“*, fără ca prin aceasta să mă văd coborît la un nivel comun cu cîntăreţii şi cîntăreţele de romanţe. De buzele lor cuvîntul *vis* — care poate îşi trage nenorocirea şi din faptul că rimează atît de bine cu „paradis“ — e rostit fără să isce nici un cutremur, e palid, e dezumflat, nu mai spune nimic, sau atunci cînd spune, sensul lui e deturnat pe linia unor încîntări de artificiu, nesuştinute de nici o pasiune, de nici o lumină.

Vreau visul trăsnet care să despice fiinţa şi să-i reveleze o altă lume, vreau visul mai substanţă, mai scrişnet, mai edificator decît însăşi realitatea.

Vreau visul voiaj fantastic în subconştient, vreau visul sondă, visul solid, visul sinucidere.

Vreau visul vis. Visul vis nu e visul năzuinţă, nu e visul proiectare în viitor al unor dorinţi ce s'ar vrea îndeplinite, ci e visul pur, visul trăit cu pasiune pentru farmecul, pentru substanţa lui imediată.

Visul stăruie în adîncimile fiinţei ca un flacon cu esenţe care ar primeni mereu atmosfera.

Atunci cînd te apropii de el pe alt plan decît acela al unei înţelegeri obişnuite, visul îşi desvăluie o substanţa care **întregeşte** realitatea, o substanţă fără de care amorfitatea acesteia s'ar accentua pînă la sensul de inutilitate al cadavrelor.

Visul e sufletul realităţii. Fără el totul ar fi rece, mort, înţepenit şi numai el încălzeşte şi animă realitatea. Vorbesc evident de acea realitate subiectivă, singura pe care o cunoaştem şi ale cărei posibilităţi de prefaceri şi devenire sînt numai graţie visului, între ea şi ei existînd un permanent proces de fecundaţie. Toate acţiunile şi toate ralizările pe cari le întreprindem sînt o rezultantă între vis şi realitate.

Visul cu putinţa lui de desfinţare a oricăror rigori, e un principiu elevator opus cu frenezie staticei greoaie a materiei şi din procesul acesta creaţia va apare cu atît mai transfigurată cu cît va reuşi să cuprindă mai mult din elementul vis, în minimul de materie necesar pentru ca realizarea să aibă un contur şi o consistenţă care să o poată face sezizabilă.

Fără escapadele lui în afară şi în inedit, fără căutarea-i laborioasă — pare un joc facil şi totuşi o intensă şi nevăzută energie îl susţine — totul ar fi o repetare în acelaş, nimic nou n'ar putea veni să rupă lanţul unei sclavii în anchiloză.

Dedesuptul acţiunilor noastre visul întinde un postament de influenţe, un sistem mărginit de două extreme diametral opuse, deoparte visul cu influenţe vegetative, de cealaltă, visul infuzînd tensiuni de extraordinară şi incandescentă tensiune, iar între ele, o floare multiplă, exuberantă, fantastică.

Visul cu influenţe vegetative e visul care acaparează fiinţa, îi desfiinţează resorturile şi o prelungeşte dezarticulată într'o viaţă unde cel mai mic gest în afară e o îndrăsneală, care sperie, un mucegai verzui se aşează la suprafaţa acţiunilor ca peste bălţile stătute, dar spre fundurile din ce în ce mai adîncite încep să se desfacă algele unei supersensibilităţi recepţionînd cele mai fine freamăte, cele mai nerostite chemări. Cu pînza aceasta de păianjen ţesută între coaste, fiinţa va aluneca în cît mai multă umbră rămânînd veşnic în afara organizaţiilor în care ar fi putut fi valorificată într'un fel sau în altul.

Şi nu pot trece mai departe fără să citez numele poetului Bacovia acest pur reprezentativ al visătorului vegetativ şi rîndurile de aici aş vrea să însemne mărturisirea unei adînci înţelegeri pe care o fac temperamentului său de autentică sensibilitate, vocaţiei şi destinului său poetic, indiferent şi dincolo de lipsa nici unui fel de afinitate între realizările sale şi viziunea mea despre poezie.

Visul copilăriei prelungeşte confuzia dintre basm şi realitate menţinînd o lume de întretăieri multiple în care stelele sînt amestecate cu ochii pisicilor şi copacii de afară fumează odată cu sergenţii străzilor.

Visul pubertăţii pune un jar pe buze, dealungul gîtlejului o sete chtnuitoare, în carne o spaimă nedeslusită de tot ce va trebui să vină, doar pieliţa de sub pleoape

se învineţeşte ca o bandă de doliu pentru tristeţele, isbucnirile, desnădejdile de dinăuntru. Cei mari cunosc asta, îşi zîmbesc între ei semnificativ, opresc superiori orice început de mărturisire „lasă ştim, am fost şi noi aşa, o să treacă..." dar adolescenţii refuză cu dezgust intrarea într'o maturitate care le-ar terfeli visul şi îşi rezolvă viaţa între 17 şi 25 de ani, trecînd dincolo, proaspeţi, frumoşi neîmblînziţi.

Şi e visul sublimărilor erotice, altfel aici şi altfel în sgîrie norii americei, dar pretutindeni aceiaşi juisare în vid din trupul contractîndu-se sub mîinile imateriale ale femeilor plasmuite în fierbinţeala creierului, femeile minunate ale visului, fără maniere, fără dantura de aur, fără galoşi, fără carţi de vizită, femeile extraordinare ale visului pe cari le iubesc profeţii, martiri, ocnaşii, poeţii.

Şi e visul în care mori şi te afli deacuma în altă lume. Sînt visele cu morţi chinuitoare, cînd un genunchi se aşează deasupra pieptului, şi te apasă, un spasm al trupului, în gîtlej se îngrămădesc nedesluşite bolborosirile spaimei şi te trezeşti ţipînd în noapte şi sînt visele cu morţi minunate, un şirag de draperii albe printre cari te scurgi la infinit, în fiecare clipă creşte senzaţia unei dizolvări în întreg universul, deci moartea nu pare o desfiinţare ci deabia o regăsire a ta în tot ce există, în pietre, în flori, în altele.

Şi poate e cîte un fel de vis pentru fiecare fel de om urmînd în ţesătura lor multiplicitatea fizionomiilor umane. Atunci, va fi fost cîndva un vis care a dispărut odată cu omul lui, un cel mai superlativ vis pe care nimeni nu-l va mai putea visa vreodata. Dar mintea, ca şi pentru spaţiu, ca şi pentru timp, ar vrea o limita: cît de mare, cît de infinit e numarul viselor?

O tristeţe nesfîrşită mi-a întovărăşit întotdeauna acţiunile: conştinţa că revoltele, desnădejdile, elanurile pe cari le consum nu sînt ale mele, că în aceiaş clipă trec identice prin cine ştie cîte milioane de indivizi; dar visul meu din noaptea care a trecut, e visul meu sau e al vreunui indian deacum cîteva mii de ani şi s'a repetat numai în mine? In fiecare noapte se visează atîta de enorm pe planetă încît poate tot va fi fost ajunsă clipa cînd nici o combinaţie nouă n'a mai putut fi facută şi visele vor fi început să se repete ca un covor uriaş.

Daca eşti aproape sigur de ce va gîndi un anume om în anume împrejurări, niciodată coordonatele acestea nu vor putea anticipa cît de vag asupra viselor lui. Singur visul scapă oricărui control, el e singurul dintre cascadele interioare deasupra căreia perfidia educaţiei nu s'a putut întinde cu legea ei de „cum trebue să fie" obligîndu-l la un anumit fel, aşa cum a făcut gîndurilor, sentimentelor, aspiraţiilor. ■

Visul o permanenta efervescenţă a neprevazutului, singurul mînz sburdalnic dintr'o herghelie de posibilităţi încătuşate de raţiune. Deaceia la extrema cealaltă a influenţelor lui, e visul care infuzează dinamică, e visul graţie căruia s'a întîmplat tot ce e grandios pe planetă. Se crede ca marii animatori, acei cari au trecut prin viaţă ca un vîrtej, în urma lor iscîndu-se prăpăstioase prefaceri, ca şi marii îndrăsneţi, acei cari cu o vorbă sau cu un gest au schimbat cursul istoriei, ar datora energia şi reuşita lor unei prodigioase *capacităţi de cunoaştere* a împrejurărilor dintr'un moment dat, ori acesta este o latura cu virtuţi complet statice şi desfăşurarea acţiunilor lor în extraordinar a decurs tocmai dintr'o *putinţă de a ignora* orice împrejurări şi orice realităţi.

michonze

Fără această putinţă care să compenseze şi să covîrşească pe celelalte, simpla cunoaştere a lucrurilor va fi întotdeauna în detrimentul acţiunei, ele îşi vor desvalui puternice raţiuni de a rămîne aşa cum sînt şi orice încercare de a le schimba ar părea o aberaţie, aberaţie care se înfăptueşte totuşi atunci cînd cu pasiune începi să nu mai ştii nimic şi acţionezi orbeşte. Orbeşte, Columb a traversat oceanul, orbeşte, şi Bonaparte a bulversat continentul. Dacă şi-ar fi dat seama cît de criminal ne la fel cu ale celorlalţi oameni sînt aspiraţiile lor, ar fi fost pietrificaţi de spaimă şi nici n'ar mai fi îndrăsnit săşi le mărturisească. Dar au putut să ignoreze orice altă raţiune, să nu mai ţină seama decît de imaginea pe care o aveau în vîrful pupilei şi să o ajungă.

Cutezanţa, putinţa aceasta de a ignora realităţi care pe alţii îi înspăimîntă, îşi trage seva şi se hraneşte cu sucurile substanţiale ale visului. O chemare de dincolo de înţelegere face ca în ţesuturile cele mai adînci ale fiinţei predestinate acolo unde se elaborează obscur directivele pentru viaţă, să se infiltreze şi să pună stăpînire conştiinţa că totul e vis. Şi asta în loc să ducă la o pasiva retragere în sine, este din contră dinamul unei extraordinare acţiuni în afară, nimic din tot ce are masiv şi consfinţit de veacuri nu mai sperie, în toate fibrele se repetă ca un memento: „e vis, e vis tot ce te înconjoara, e vis tot ce se întîmplă, e vis tot ce faci, îndrasneşte orice, totul e vis, poţi să visezi orice..." lumea şi rosturile ei se clatină, nici o îndreptăţire n-o mai susţine şi daca acel în care s'a trezit conştinţa aceasta are putinţe conforme, nimic nu-l mai poate împiedica să o răstoarne. ■

Dar, aşa cum a spus Ilarie Voronca, toate acestea nu sînt decît începutul. O reabilitare a visului, o reabilitare a mea, o reabilitare a noastră, va urma.

geo **bogza**

IN CONTRIBUŢIUNILE SUMARE LA CUNOAŞTEREA MIŞCĂRII MODERNE DELA NOI publicat în numărul trecut din *Unu* am comis omisiuni. Astfel a lipsit numele poetesei de singulare nuanţe *Filip Corsa* prezentă la „Contimporanul" şi la „Unu"; precum şi colaborarea prietenului *Corneliu Michailescu* la expoziţia modernă dela Artele Decorative din 1929. **m. h. maxy**

Vor apare în cursul lunii

JACQUES G. COSTIN: Exerciţii pentru mîna dreaptă şi Don Quicholle. Ilustrat de Marcel Iancu şi D-na Milița Pătrașcu.

SAŞA PANĂ: Echinox arbitrar. Ilustrat de M. H. Maxy (Editura Unu).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

INIMA DE PICĂ

Se prăbuşesc în prăpastia infinitului oglinzi şi cioburile lor poartă ochii poetului în bucăţi şi inima lui de crepuscul. Nu se vor opri *niciodată*. Poate acolo, jos, un alt cer le aşteaptă şi frumuseţi nude cu viorélele dolíului la cingătoarea absentă şi coronite de vis în păr se vor oglindi într'însele.

Vîntul conduce atenţia spre coralii de cari ancorează mările în zilele de sărbătoare. E sărbătoarea durerii. Trece poezia cu degetele roze, cu sînii două granate şi sfîrcuri fosforescente. Lunecă în fiecare rînd dantele secrete şi mîinile cari le-au scris le văd în sbor alb de pescăruşi. Fluturi pudraţi ca marchizele porţelanii lasă pe candelabre amprenta sborului de îngeri.

Dar fiecare fluture ascunde un vierme şi un miracol precum în clopote, sunetele. Prin grădini, copii se joacă cu întunericul şi umbrele. Noapte. O singură stea: steaua neliniştii.

Părinţilor! Atenţie! Vă proiectez imaginea caselor cu ferestrele acoperite şi a închisorilor. Atenţie! Fetele voastre vor deveni prostituate; iar băieţii, asasini. Îi voi iubi. Acum sînteţi liberi, părinţilor!

Peste mlaştină, poetul va trece uşor ca Isus pe ape. Va adormi la umbra tortùrelor în fiecare zi virgine şi totuşi similare. Ajuns în parcul cu păuni şi cadavre, va escalada ridicolul din platitudinea adevărului şi va visa. Vis—bijuterie încuiată în caseta somnului. Vis—singura REALITATE pe care nimeni nu ne-o poate fura. O disperare înfloreşte în vis ca o rană şi sîngele picură libelule dintre coaste; un munte se dărîmă fără sgomot pentru ca pe creştetul lui să crească corăbii cu bufniţe şi victime. Apoi, cu amintirea la braţ să treci printr'un defileu de dalii, pînă la oraşul ca un cucui pe nordul ţării. Eşti în grădina cu salcîmii inestetici, cu gemetele bolnavilor aşteptînd vizita în căruţe. Feţe anonime cu desnădejdea dizolvată în ochii din care sufletul se evaporă cum un unghiu se deschide şi moare în linia dreaptă. Eşti lîngă zăplazul aplecat ca o soră a soarelui şi sfera de piatră mai mare decît tine te minunează ca şi la patru ani cînd te ascundeai după ea. Vis vid viciu. Evenimente şi obiecte trec surprize printre degete şi ochi în senzaţii imponderabile.

Cine a trăit odată imaginea supla a expresului în viteză pe serpentina muntelui spre golul prăpastiei surpriză deschisă după ultima încovoiere? E un fior pe care numai frumuseţile vagi sau frumuseţile eterne din secunda încrucişărilor subite de trenuri, ţi-l pot dărui. CINE N'AR DORI SĂ MOARĂ VISÎND CĂ MOARE?

Acum, la Santa-Fé, vagabonzii putrezesc la periferii şi parfumul de mort excită oraşul şi-l trece prin vijelia sexuală a sfîrşitului de an 999. Fecioarele ştiu că vor muri mîine şi se întreabă nedumerite de ce au rămas fecioare.

Sînt înlăcrămate, brune, cu talia de oţel şi pupile din două ţevi de revolver. Ochii lor te condamnă să crezi în noapte. Altele[1] sînt palide, poartă o cheiţă de palisandru prinsă de şiragul colierului şi tăcerea lor trezeşte vitraliile melancoliei.

1) Fecioarele de clasa I-a.

b. herold

O zi cu arborii înfloriţi în rochii de mireasă. Pe o bancă a bulevardului aştept pe nimeni ca o oglindă a fiecărei clipe. Mă doare mă doare lumea *grăbită* spre ministere, căzărmi, fabrici... copii, eleve grăbite spre şcoli poartă în ochi povara din spate. Cerul era numai cer. Toţi se grăbiau şi mîine la fel.

INUTIL.

Nimeni nu va putea să sară peste umbra proprie. Elevele poate se grăbeau spre şcoala din strada Ireală unde cele două coridoare albe, nesfîrşite erau cît o zi printre dune. Şcoala la care am ţinut trei lecţii stenografiate pe cărţi de vizită de şcolăriţe cu genele lungi şi cu indexul complectînd tocului o cocoaşă. Cîte un zîmbet se filtra din colţul gurii ca o busolă a păcatului şi le murea în obraji cum mor undele concentrice, lovindu-se de ploapele de sticlă afumată, obosite. Toate aveau 17 ani şi dacă ar fi murit asasinate aşi fi condus şiragul sicriilor spre oceanul de culoare cimitir de unde ca nişte cutii de surprize ar fi pornit spre insula piraţilor necrofili. Apoi, rămas singur aşi fi plîns o zi, două, trei.

Imi amintesc. Cursul despre Bobina de inducţie Mimi începea astfel: Prima oară cînd a fost pusă în *Funcţiune*, un scurt circut a distrus culoarea VERDE a sîrmei inductorului. Deatunci captează electricitate negativă dela un acumulator Schopenhauer, funcţio-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

nență 1A atingeri repetate cu palma și emite scîntei prin porii în diagonale multiple. Polul pozitiv e de cupru care, polarizat, se înlocuiește cu spleen nelămurit. (Faraday).

Cursul termina

— Și care este, o! Zarathustra istorioara moralei tale?

Și Zarathustra răspunse

— Morala mea este fără istorioară.

■

O flamură virtuală înfășură noaptea și din vîrtejul fantomelor se desface sarabanda împestrițată a pocnetelor surde, a cupelor naufragiate în smoală.

Impreună. Agnès cu cocarde albastre sub frunte, cu unghiile și unghii și migdale. Și cînd trotuarul devine cît o trăsătură de unire trecem lipiți precum calcani. Fiecare frunză, fiecare scînteie, înseamnă un mister. Frunza, un mister verde; licuriciul — misterul stelelor și al pleoapelor.

Liniște orizontală de noapte epuizată. Intr'o noapte fără peisaj și cu parfum de plumb filtrat din sertarele tipografiei, Perahim ne-a mărturisit: ziua bună nu se caută la dinți. Și replicile au murit gîtuite fiindcă adevărurile trebuiesc exhibate ca bicepșii pitorești pe ring. Proaspete. Dece o sală de așteptare a ideilor? Să se turneze metamorfozele unui cadavru. Mi-ar place această vedetă viermănoasă să-mi purifice spiritul.

■

O înștiințare, o tragedie

Singur îndurerat Ionel Mazilu, are durerea a anunța rudelor, prietenilor și cunoscuților, încetarea din viață a

Anei Dinu

fostă Klain
Croitoreasă

decedată în ziua de 1 Ianuarie 1931.
Serviciul religios va avea loc azi, ora 14, la locuința defunctei, strada Vlad-Țepeș 95, după care cortegiul funebru va porni la cimitirul Ghencea, unde va avea loc înhumarea.
Aceasta ține loc de orice invitație.

Ana Dinu: nu te-am cunoscut, nu ne-am întîlnit *niciodată* sau poate, anonime, privirile noastre au întins — o clipă — două ațe; dar brațul meu se ridică acum spre plafon și trimite un salut roman, mut, destinului tău închis într'o valiză de bare negre, la 1 Ianuarie 1931.

sașa pană

CITITORUL DE TELEGRAME
SAU
METAFIZICA SINTAXEI

PREFAȚĂ

Sfinxul a fost primul post telegrafic. Oracolul din Delphi primul fără fir. Pythia prima domnișoară dela poștă. Telegraful este o invenție antică. Este înfățișarea modernă a unui vechiu procedeu de expresie și transmisie. Orice domnișoară dela poștă este o Pythie. Orice stîlp de telegraf — suport de vrăbii metafizice, oracol bolborositor al lumii de dincolo. Angela anghină stop. Urgență arginți. Gellus. Nu citesc romane, nuvele, poezii, volume. Urăsc lungimile, descrierile, dialogurile, explicitul. Nu mă interesează accidentalul decît accidental. Insetat caut numai miez, esență tare, urăsc moalele și lichiefiatul.

Romanele sunt făcute numai pentru omul mediocru care nu trimite și primește telegrama decît la botezuri, nunți, onomastici și morți.

Fericiți oamenii de afaceri. Dau și primesc telegrame în fiecare zi. Dar înțeleg ei metafizica telegramei?

Imi trimit telegrame zilnic mie însu-mi. Și primesc deci, zilnic telegrame. Asfalt adam stop. Măr marinar merinde stop. Nae remember diavol. Agesilau. Alcool zebră stop. Venin lujer arhanghel stop. Cariatida var ebulițiune stop. Tomul X Babel. Safirin.

Subtila plăcere de a alunga cataligele conjucțiilor, contraforții prepozițiilor, plapuma adverbelor, plasa de siguranță a complimentelor directe și indirecte.

Momentul este culminant. Muzica tace. Acrobațiile cuvintelor se vor face fără plasă. Dedesubt foiesc lei și tigrii. Aligatorii pîndesc verbul. Pe trapezul stop se agață frazele defrazate.

Alcătuitorul de telegrame este un om genial. Este omul genial. El construiește propozițiile din substantive și verbe fără ajutorul vreunui element catalitic. Substanțele se îngemănează prin sudură autogenă. La început se construiau clădiriile în bolovani strînși unul de altul cu scoabe de fier. Apoi cineva inventă tencuiala. Azi vom înălța turnul babelic în beton armat. Ferestrele stop vor răcni cu lumină măruntaiele sgîrie norului telegrafic al poemului pur.

Dar telegramele cifrate! 1248 stop 3125 stop 2222. xi.

Cifrele înlocuiesc cuvintele. Substitui verbului cifra abstractă. Nu mai citești verbe, ci ideia răsare din cifră ca dintr'o fîntînă arteziană miraculoasă, ca din gaura vulcanică a Delphilor, ca din gura spasmodică a Pythiei, citești destinul tău, destinele în forma ghiarelor sfinxului, din mișcările cozii lui în vîrful căreia crește ca o reclamă luminoasă ghicitura pe care cu prețul morții vrei să o afli.

Sintaxa moștenită este darul unei epoci logmachice de oribilă decadență, de inutilă parafrazare. Trăsăturile de unire inventate, adjectivele scornite pentru a uni cuvintele într'o frază cu înțeles au dus la distanțarea cuvintelor și la deslînarea sensului. Trupul expresiei a fost sfărîmat ca o statuă antică, epigrafii și istoriografii au reunit membrele de marmoră cu ipsosul sintactic. Lama peniței să ferestruiască molozul. Bucățile de marmură se vor reuni și suda la apropierea magului care va ști să telegrafieze.

paul sterian

BCU Cluj / Central University Library Cluj

NOUL MERS AL INIMII

Conduse de un deget trenurile trec mai departe
cineva coboară la poduri salutat de santinele
cercetează ochii de conjunctivită sexul de blenoragie
şi cînd o altă lume trece în altă parte
îşi lipeşte ca pe o marcă sufletul de geamul
compartimentului
şi călătoreşte în vis peste cîmpiile ţării
un zîmbet ca o barcă îl poartă în amintire
cînd o femeie i s-a prelins printe degete
şi de afară noaptea sgîlţîia furioasă ferestrele
sînt nopţile de viscol şi nopţile de dragoste ale verii
sînt nopţile sfîşiate de trăsnete şi nopţile cu
ofranda galbenă a lunii
sînt nopţile în care ai auzit primul ţipăt al apelor
sînt nopţile în care îţi aniversezi naşterea, sinuciderea
şi fiecare trăită sub ploaia de flăcări a locomotivei
pînă ce a doua zi oraşul îşi trimete hamalii
aceşti mesageri albaştri ai sosirii
cînd străzile se desfac în faţă şi totul e aproape
acum deneş iosif prezintă raportul ultimilor noţiuni
siluite
şi grădina păstrată sub pleoape ca în fotografie
îşi îngenunche arbori într'un salut de credinţă
acolo o mîngîiere pe creştet fusese din mîna bunicului
şi toate întîmplările vechi stau presate în atmosferă
o retrăire a lor, grăbetă printre sbărnîitul soneriilor
dintr'o cameră se ridică palid adolescentul de
şaptesprezece ani
şi îşi salută în cel care intră, ucigaşul
arătîndu-i primele picături de cerneală de pe degete
şi primele picături de sînge închegate pe inimă
dar o cuirasă de vorbe aspre a fost trasă peste fiinţă
adolescentă atîrnă în pereţi ca o haină ce nu mai
poate fi purtată
(şi totuşi EŞTI TU, adolescentul, acela cu obrazul
ascuns în tăcere
cu mîinile sfinţite în undelemn cînd generozitatea te
copleşeşte
cînd lacrămile nu mai pot fi reţinute şi isbucnesc
prin cerneală)
dar azi mîinile duc cu satisfacţie chinină la buzele
nevinovaţilor
şi fruntea se încruntă ca o coborîre de barieră
cînd altul se svîrcoleşte în faţa sa şi îşi anunţă
sinuciderea
pupila se închide în faţa delirului şi nici o amintire nu
trebuie să turbure
această isbucnire în rîs tocmai la capătul ţării
cînd scaune largi îl cuprind pe flosi şi conversaţia
iar eroii groteşti ai tîrgului defilează sub fereastră
acvatic bamhalaz trecu cu barca prin pălăria înversă
şi sgomotul de alpaca vesteşte festivul lojei masonice
noapte petrecută printre picioarele păsărilor jertfite
aceleaşi pe care cu o seară înainte fratele lui călugăru
le văzuse mînate de sufletul neiertat al sinucisului
noaptea scoate ochii morţilor din orbite
şi îi aruncă în geamurile trenurilor care o străbate
de undeva din umbră finţa îi priveşte regăsindu-se
e revenirea din totdeauna în oraşul cu firme luminoase

PROFIL TAIAT INTR'O LACRIMA

In ţinutul amar ochian glasul tău
Şi ca mărci poştale te privesc ferestrele, uşile
Ai spune: cameră de hotel şi uite arborii
Işi întind gîtul precum cîinii de vînătoare

Incă zece paşi vîntul mă ia de braţ
Concav rîsul
Şi sonata ca o poliţă de asigurare
Sub vîsle stelele cad chei în cerneală
Lacul
Creierul oscilează ca un compartiment în transatlantic

Dacă ai ştii, dacă ai ştii suvenir acest sărut
Părul tăiat ca vorbe
In trepte un gînd
Un cuvînt mireasma
Tunel în alcool sgomotele
Cum drumuri se închid ca vitrinele la şapte seara.

Pînă în piept tremuri circulă gramatical
Frunte ca inima şi ochii tăi sunt gări
O îndoială urcă în vine ca o tristeţe
Ca o injecţie
Vîntul şi-a tăiat coiful în cristal

ilarie voronca

TRANSLUCID

Statuie fără braţe timpul gol,
E cerul în duel, sclipiri de spadă,
Ies îngerii din cîmp în dans domol
Şi-s brazii ninşi în brandeburguri de paradă.

In aier, clipe de săpun se sparg —
Pe cînd, încet, prin pulberea astrală
Răsună paşii note de cristal
Pierdute rar în zarea ireală.

CREPUSCUL

Un zîmbet palid, miere şi ulei
Şi Dumnezeu din cerurî se coboară.
Culori de sex în sînge pe alei
In ape zbate liniştea de seară.

al. dimitriu-păuşeşti

dar bucuria nu se mai poate preface în zîmbet
prin geamuri ochii morţilor privesc înăuntru
şi o înţelegere grozavă sfîşie plastronul mîndriilor inutile
trenul trece prin dreptul podurilor de unde santinelele
salută
dar mergerea e înspre moarte şi toiul se lămureşte
din coridor apare palid acela care ai fost la
şaptesprezece ani
şi îmbrăţişarae cu el se pralungeşte pînă la ziuă
pe cînd conduse de un deget trenurile trec mereu
mai departe

geo bogza

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TACEREA DESLANŢUITA

Adesea îmi încerc vocea şi ştiu o zi în care gîtlejul îmi va răspunde cu sunete de lut.

saşa pană

Acum, îşi împlinea poetul gîndul lui de tăcere
universală
strînsese'n dinţi virtutea ruginei din gîtlejuri
ca pe o glandă o grefase în trupul zgomotoşilor
şi a doua zi oraşul se svîrcolea în panică
tăcerea îngrozitoare cu care îşi chinuise prietenii
şi cîinii
se întindea ca o pecingine în glasul vorbăreţilor
o femeie a vrut să rîdă şi rîsul i-a fost de vată
o placă de gramafon se învîrtea mută sub acele
neputincioase
buzele se dschideau în gol şi nici o vorbă n'a mai
putut fi rostită
tăcerea creştea în case şi în gîtlejuri
lipsite de zgomot urechile se deprindeau veştede
de pe cap
pe străzi cîinii le înşfăcau lacomi de prin şanţuri
înspăimîntaţi oamenii isbeau în garduri şi în tinichele
cineva încerca spărgînd geamuri cu pumnii
dar nici un sunet n'a putut fi stors din materie
din cer hoiturile păsărilor curgeau sufocate de
neputinţa cîntării
în gări trenurile se ciocneau ca nişte gîngănii
dar oamenii înebuniţi au vrut să audă cu orce preţ
o casă a fost asvîrlită în aier jocul părea de păpădie
au prăvălit atunci turnul cel mare din mijlocul
oraşului
şi turnul s'a năruit fărîmînd piaţa şi casele
fără ca vre'un scrîşnet să se isce între cărămizi
cu fiecare clipă setea de sgomot
creştea mai chinuitoare
atunci, aproape de timpan oameni şi-au slobozit
revorvere
şi au căzut palizi prin şanţuri fără să poată auzi
detunătura
înfuriate, cetăţile s'au dărîmat între ele cu obuze
un hohot de rîs monstruos a isbucnit dela un
capăt la celalt al pămîntului
dar tăcerea era halucinantă, imensă, sfîşietoare,
aşa cum o dorise poetul.

andré **far**

„Momîia morţii, cafenelele-baruri din lumea cealaltă, naufragiul celei mai frumoase raţiuni în somn, zdrobitoarea cortină a viitorului, turnurile lui Babel, oglinzile inconzistenţei, zidurile de nestrăbătut din argint împroşcat ale creierului, aceste imagini prea uimitoare a catastrofei umane nu sînt poate decît imagini.

Totul ne face să credem că există un punct oarecare al spiritului de unde viaţa şi moartea, realul şi imaginarul, trecutul şi viitorul, susul şi josul încetează să mai fie percepuţi contradictorii. Ori, în zadar s'ar căuta activităţii suprarealiste un alt mobil decît speranţa să determine acest punct".

andré **breton**

s. perahim

BCU Cluj / Central University Library Cluj

J O C D E C O P I L

un copil
Un, doi, trei, fericire,
un, doi, trei, fericire
ghicitoare, ghicitoare,
să-mi vorbeşti, îmi vei vorbi
de fericire sau de nenorocire?

toţi:
Pe mîini şi pe picioare,
dansează, dansează laleaua;
în grădină musca de miere
se trezeşte şi spune:

un copil:
FERICIRE

toţi:
Fericire, fericire, fericire
unghii roze de dumineci,
tata e ghebos, mama s'a
spînzurat,
un, doi, trei, fericire, fericire!

un copil
Un, doi, trei, nenorocire
un, doi, trei, fericire,
ghicitoare, ghicitoare,
să-mi vorbeşti, îmi vei vorbi
de fericire sau de nenorocire?

toţi:
In grădină musca de miere
se trezeşte pe mîini,
dansează, dansează pe picioare
laleaua a spus:

un copil
NENOROCIRE

toţi:
Nenorocire, nenorocire,
nenorocire,
păr tun sîn zile de sărbătoare,
frăţiorul meu e singur la noi,
cu briciul tatei se joacă,
un, doi, trei, nenorocire,
nenorocire!

réné **daumal**

In romîneşte de **saşa pană**

P L A S T I C A

C O R N E L I U M I C H A I L E S C U

1. Odată rezolvată problema reintregării în plastic şi refixate legile compoziţii în cadrul nouei spiritualităţi, psihicul simte o adevărată nevoe de desrobire din rigorile formulelor-discipline.

Aportul adus de cubism, refulat în requisita subconştientului este adus la suprafaţă numai prelucrat şi după trebuinţă.

Sensibilitatea degajată caută în sborul înaripat noui forme de expresiune umanizate în care lirismul mai subtil, mai afinat îşi recîştigă din terenul pierdut.

2. Materialului atît prin structură cît şi prin expresiunea logică impune realizării prelungirea unei emoţii care anulează întrucît sensibilitatea şi traducerea emoţiei imediate.

Pe de altă parte intuitiv culoarea formă nu permite spiritualizări exagerate. Abuzul, conducînd la transpuneri pe planul graficei sau decoraţiuni.

Deformările în desen sunt posibile prin traducerea directă a gîndirii grafice. Expresivitatea emotivă a tuşeului şi a formelor (linie, plan, ritmul arabescat, compoziţie etc.), este permisă prin reducerea la minimum al technicei, ceiace nu este posibil în culoarea ulei.

3. Sublimarea viziunei picturale ca oglindirea a unui tot psihic şi traducerea spontană prin minimum de mijloace şi maximum de expresie vor putea în viitor contopi la intersecţiune pe linia „esenţialului" sinteza celor două planuri: plastic şi grafic.

corneliu michailescu

Am aşezat deasupra acestor rînduri, un paragraf, ca roza vînturilor, la îndemîna mea şi a atîtora, pentru comoditatea cunoaşterii preocupărilor picturii d-lui Corneliu Michailescu. Ghid domestic, postat la toate deplasările atmosferei spirituale.

Aşezarea în plan faţă de un anumit ritm lateral ţie, produs al unei sensibilităţi în rut, e ca o posesiune limitată în gînd. Pe cînd, angajarea într'o cursă perpendiculară şi în direcţia traectoriei, îţi va valorifica calitatea forţelor tale antrenate pentru un anumit scop, şi care îţi va prezenta în frecuşul atmosferei, tot atîtea emoţii precîte obstacole!

Un iureş cu sufletul în buze, pînă'n oaza primului luminiş şi satisfacţia unei bune funcţionări, atunci cînd remuşcările pentru aventurile cu risc dispar. O cursă simpatică, în care angajat cauţi un razăm printre subterane şi stînci ascuţite.

Stimulat de paragraful d-lui Corneliu Michailescu, tentaţia de a circula ca observator fascinat de miracolul poeziei sale turburătoare îmi hotărăşte — după primul contact—luciditatea comprehesiunii. Atîtea scene la cari sunt martor. Cîte armonii la polii opuşi, atîtea schimbări brusce de temperatură. E un drum periculos pentru care trebuie să faci, armat, faţă la toate împrejurările. Şi după emoţiunea contactului, scoborîrea spre nivelul debarcaderului. Infiltrările emoţionale, cocoaşă implinită pentru caravana de mîine.

Noi cari am fost atenţi de timpuriu la toate manifestările plastice ale d-lui Corneliu Michailescu, i-am cunoscut rutina unui meşteşug adaptat preocupărilor cubiste. In opera d-sale se revizuia o serie întreagă de probleme, cari au format într'un trecut apropiat ideologia unei întocmeli în serviciul construirii tabloului din punct de vedere strict plastic. Adică din nevoia unei aşezări echilibrate a formei şi culoarei. Emoţiunea se volatiliza pentru spectator, din aportul sufletesc transmis în plămădeala contopirii.

Virtuozităţi de inventator, şi un joc infinit al sensibilităţii. Această meteahnă organizatoare a izolat şi deplasat pe artist din sfera preocupărilor pur spirituale. Separaţiunea — a fortiori — de tot ceiace se chiamă necunoscut, provocată dintr'o adîncire în marasmul consolidărilor technice, a trebuit să bruscheze şi în spiritul d-lui Michailescu o rebifare.

Animat de un efort proaspăt, s'a rupt trădînd cu emfază atîtea viziuni în cari s'a complăcut. Părăsind obiectul pentru umbra lui, s'a angajat pe un clin de aripă fluturînd în infinit, pălpăiri luminoase în necunoscut.

Evaziunea lui, jucăriile de azi, o dramă a unei spiritualităţi noi. Intr'o regiune în care se risipesc ciripituri şi gesturi de undă în traectoria luminii de astru.

Ce importanţă mai pot avea considerentele cari pot estompa pentru privitor, ascensiunea lui Michailescu? Calităţile technice, virtuţile plastice, le va putea asezona în sborul vertiginos, sau va trebui să-şi potolească la o anumită altitudine mersul ascendent? Semnele steagurilor înfipte în harta văzduhului pentru cunoaşterea intinerarului, sunt atîtea jaloane indiscutabile pentru efortul depus.

De aceia nu ştiu cît adînc e păcatul, dacă subscriind la capitalul iniţial al acestei intreprinderi spirituale o serie de observaţiuni critice, voi reuşi să fructific pentru viitor atîtea valori nepuse încă în circulaţie.

La fel nouă d-lui Corneliu Michailescu îi stau piedică deopotrivă spre realizare veşnic aceleaşi elemente în luptă: imaginea stereotipă desbrăcată de sens spiritual şi imaginea reprezentativă de emoţiune. Vehiculul plastic îşi prezintă calităţi structurale, cari secătuite şi obosite în corseturi de formulă, irump ca bubele, în cercuri concentrice.

Şi de aceia, pictorul sufocat în adaptarea la o formulă, îşi pecetlueşte o stare echivalentă împotenţei spirituale. Şi care nu se dovedeşte în desenurile d-lui Michailescu. O prezumţie: graficul, desenul, aşezarea reprezentativă a unei plăsmuiri emoţionale, prin mijloace sintetice, deja organizate în subconştient. Culoarea, lirism ades disîrugător al desenului, provocătoare de emoţiuni nesfîrşite şi variate. Prin contact ar trebui un nou conformism compoziţional, un aliaj proaspăt cu proprietăţi alchimiste. Imi place să cred în adevărul poetic al desenurilor d-sale. Nesuportînd nici o alterare de pe urma vre-unei invecinări protivnice, ele îşi ţipă calităţile cu surle proprii. Iar expresivitatea şi rapida transpunere dovedesc traducerea limpidă a unei emoţiuni imediate. Deformările sunt arme de o expresivitate fericită, tari şi ades la noi.

Trasmutaţiile emoţionale în domeniul uleiului se fac anevoios. Elementele ce ciocnesc în faţa barierelor greoaie, impotmolind pasiunile în faşă. Reminiscenţe barbare îşi arată şira spinării, dealungul atîtor văi productive. Simbolul se îmbracă în forme adesori plate, şi culoarea e subiectivă, îndărătnică şi egală.

Contopirea valorilor nu se amalgamează şi răsbufneli greoaie ajută pete de rugină pe oţelul încă fierbinte.

Pe linia asensiunii, halte de refacere în umbrare de pînză, semne pentru consolidările viitoare.

Nu cunosc, dragă Corneliu, ceva mai captivant şi mai întăritor decît popasul reculegerilor şi a revizuirilor în lupta contra relelor deprinderi şi a greşelilor trecutului; iar rigoarea la care te supui, îţi sleiueşte calităţile, pentru isbînda de mîine.

Şi o spun cu acea insistenţă care dovedeşte o anumită atracţie de ordin interior, pentru virtuţiile tale şi pentru misterul de care te laşi pătruns.

Şi aceasta nu dovedeşte un păcat.

m. h maxy

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A C V A R I U M

A. L. ZISSU. *Ereticul de la Mînăstirea Neamțu.*

Se deosebesc eroii acestei cărți de eroii tuturor celorlalte obișnuite prin latura lor comună și cea mai caracteristică, atît de caracteristică, încît devine singura lor latură: preocuparea de dumnezeu.

Nu preocuparea de suprafață impusă de dogme, nu o serie de speculați cerebrale asupra religiei, ci un cald fluid care îi face să trăiască intens și îi transfigurează rupîndu-i de orice altă realitate.

Evocarea în scris a felului acesta de a viețui este atît de isubtilă încît nu mai e hazard discuția unei probleme pe care cartea o ridică.

Disociația făcută de rigorile esteticei pure între artă și celelalte preocupări realizîndu-se tangențînd beletristica, a dus la formarea unui unghi de recepție strict estetic, refractar oricăror încercări de a emoționa pe altă cale. Această balanță mai sensibilă și mai echitabilă a imponderabilului a trebuit să se impună militant într'o vreme cînd altele erau elementele după care se stabilea valoarea unei opere de artă. Pentru triumful ei a apărut o producție ad-hoc și oarecum șarjată, demonstrînd legile emoției estetice care în realizarea ei n'avea nevoie de nici un apel la o anumită serie de preocupări, așa cum se pretinsese. Creațiunile s'au înfăptuit și au putut fi valorificate pentru frumusețea lor în sine, fără nici o legătură și chiar în răspărul noțiunilor de morală, religie, societate, aspirații spirituale.

Dar iată o carte realizată în cel mai riguros cadru estetic și totuș avînd împletite în substanța ei filoanele vînjoase ale unor preocupări pentru a căror sezizare putințele balanței estetice devin insuficiente.

Ca la o poziție în sbor cînd avionul se debarasează de sol după ce și-a luat vileza pe el, cititea *„Ereticului"* depășește dela un timp emoția estetică, o altă mai puternică o copleșește și îi ia locul, putința de a seziza și a te pătrunde de o esență biblică și permanentă a lucrurilor pe lîngă care obișnuitele încîntări estetice par un palid artificiu, e poate aceasta un merit al autorului sau un defect al recenzentului, poate că depășirea emoției estetice nu se întîmplă decît acelora cu predispoziții organice sau de moment față de preocupările mistice, dar numai astfel cartea își desvăluie cea mai adevărată și și mai prețioasă substanță, cei cu mijloace de recepție fixate în formule nepufînd-o sezisa decît insuficient și unilateral.

Dela aceste generalități e o abdicare și o trecere într'un plan minor, încercarea de a-i face un rezumat și o prezentare.

Totuși, undeva la o mînăstire din munții Moldovei, grație temperamentului său de solitar care la rîndul lui era desigur grație acelei practici pe care bucătarul o denumiă sub numele de „malafie", părintele *Lazăr* reușește să se smulgă din onctuozitatea vieței monahale și să trăiască o viață extatică și era de găsit singur printre brazdele de ceapă ale căror buruieni le smulgea cu o grație și o palidilate de domnișoară care ar cînta la pian. Proscris și bîrfit de cancanul mînăstirii, el e totuși singurul ei canonic autentic, preocupat și mistuit de întrebări, pînă în seara cînd isbucnește în timpul slujbei denunțînd arzător călugărilor caracterul putred al credinței lor mărginită la respectarea unor forme în care se instalaseră spre îmbuibare.

De sub ploaia de pumni și de ciomege, părintele Lazăr a scăpat totuși cu viață pentru a trăi o noapte halucinantă cînd totul pare în flăcări, iar nebunilor din mînăstire li s'a dat drumul ca unor fiare.

In capitolul următor — Pubertate — în chinurile și halucinațiile adolescentului *Iacob* apare un sfînt cu tălpile crăpate de drumuri, e undeva într'un templu, și îi vorbește în timp ce zece naiade îi sug cu guri lacome degetele pline de sînge și jărînă. S'ar putea ca acest sfînt să fie părintele Lazăr fără să știi dacă Iacob l'a întîlnit adevărat sau i-a apărut numai în vis și în privința aceasta cartea d-lui Zissu se dovedește de cea mai pură esență suprarealistă.

Adolescentul Iacob și el un chinuit de frezirile pubertății dar susținute cu același fluid mistic care îl străbate din creștet pînă în tălpi la primele lui aflări despre femeie. Acei cari și-au consumat pubertatea în cinism și în contacte rapide cu femeia sau acei cari si-au diluat-o într'un sentimentalism de confuzii, nu vor putea înțelege niciodată savoarea de trăsnet care îl străbate pe Iacob la apropierea de el a unei figănci dintr'o cărămidărie oarecare și a cărei cămașă desfăcută puțin la piept e un cataclism care îl prăbușește cu mii de ani în urmă, în altă viață și toate aceste inițieri învăluite într'o puternică poezie care îi mistuie ființa. *„Printr'o pîlnie înfiptă în creștet, un metal topit fișnind parcă din sînii împietriți ai fetei și mirosind a iarbă, a pămînt umed și amintind parfumul sfîrcurilor ce-i atinsese în ajun, lîngă cuptorul din cărămidărie, obrajii scofîlciți, i se prelingea în vine, în oase, în carne. Simți cum încheieturile îi plesneau sub apăsarea oaselor ce se întindeau ca după un somn lung și adînc".* Fraze de prospețimea și savoarea acestora, încrustează în fildeș întreaga carte și citirea lor se face cu senzația de inedit a unui drum printr'o pădure în care vreascuri troanesc sub picioare și la fel ca niște vreascuri trosnesc frazele sub pupilă ducînd din pagină în pagină o savoare consumată pînă la urmă.

Doar *Uziel*, un vagabond dotat cu har divin rostește cuvinte cari sînt improprii planului său spiritual, atît de precis ridicat, încît știi de dinainte cum ar trebui să vorbească și supără cînd îl auzi rostind: *„irezistibil, dispute, controverse, antiteze, arabescuri bizare, speculații cerebrale, spontaneitate"* toate acestea către o bătrînă și o analfabetă negustoreasă de tîrg moldovenesc, sau următoarea frază bună îndebitul vreunui crai de provincie.„ *Prin Aprilie o pojghiță de sticlă rece făcea încă grații de fată bătrînă unui soare fraged care o ucidea cu sărutări perfide"* și în nici un caz dintr'al extaticului care numai după puțin timp avea să-și găsească într'o fîntînă moartea și pe dumnezeu ; condamnarea pe care le-o fac nu e principială ci în baza unei senzații de sbîrnăit în ureche ivită în timpul lecturii, dintr'odată, nechemată de nici o ideie preconcepută.

Efraim Levanda, mai casnic și mai intelectulist decît părintele Lazăr, sfîrșește tot prin a se lăsa covîrșit de caracatița unei preocupări care îl desființează ca om de societate și îl închide între patru pereți pentru a nu mai ești decît după săptămîni de sbucium și cu o viziune asupra lumii în ciocote, ajuns la credința că mîntuirea nu poate veni decît dela o totală răsturnare a ordinei actuale din religie, pleacă la Roma pentru a prelinde Papei să i-se supună și aberația lui e totuși un principiu de supremă vitalitate fiindcă toate stabilirile degenerează dela un timp în viciu și o regenerare nu s'ar putea face fără intervenția disperată a unui exaltat.

Fără ca vreunul din acești doi eroi — singurii dinamici și cu tendință de acțiune din toți cei pe care îi cuprinde cartea — să ajungă la vre-o isbutire chiar ipotetică ; și părintele Lazăr și Efraim Levanda sînt tăiați fără nici o reticență din aluatul celor mai îndărjiți vizionari.

Preocupării și efortului lor de a se smulge din văscozitatea stabilirii se opune figura lui *Reb Srul Gher* care obligîndu-se să ispășească păcatul unei siluiri de fecioară în însăși religia în care îl înfăptuise, a mers într'atît cu respectul și necrăcnirea față de rigorile ritualului încît, călcarea uneia dintr'acestea de către un altul, căpătă porporiile unui cataclism. Inverse decît a celorlalți, sbuciumul și neliniștea lui sunt mai puțin interne.

Dar pe lîngă adolescentul Iacob și maturii Lazăr și Levanda, cartea cuprinde și un exemplar de bătrîn *Daniil*, în care preocuparea erotico-mistică e prelungită ca o rădăcină vînjoasă și îl face să se deosebească violent de toți ceilalți tovarăși de vîrstră eșuați în senilism și în manii mărunte. Puterea cu ca care continuă să fie turburat de misterul femeii, pasiunea care îl duce la halucinanta acțiune din noaptea cînd a furat o dansatoare a circului, la rugăminiea ei prefăcută de lună în păpuși de panopticum, evocă o lume cu toate virtuțile lumilor din povestirile fantastice și în plus străbătută de permanentul fluid mistic al cărui ritm imprimă paginilor o ondulație oceanică, amețind, răvășind, turburînd.

andré **far**

FRÉDÉRIC HÖLDERLIN: Hyperion ou l'ermite de la Grèce.

E. PANFÉROV: La communauté de gueux. (Collection Horizons)

E romanul din care Eisenstein și Alexandrow au extras scenariul „Liniei Generale".

MAX ERNEST: Rêve d'une petite fille qui voulut entrer au Carmel. (Editions du Carrefour).

„Va veni o noapte cînd Academia de științe însăși nu va dispreți să-și cufunde privirea în cloacele lumii. Va veni noaptea cînd, acoperiți cu toate bijuteriile lor, cele cîteva schelete secundare pe cari le numim savanți, își vor pune această problemă:

La ce visează fetițele cari vor să intre la Carmel?"

PE FRONTUL DE ALGE. 19.II.931. *Morți:* Gheorghe Crașin. *Nașteri:* Costea Șar, Fredy Goldștein. *Divorțuri:* Aureliu Baranga.

BIFUR. Revue. No. 7. S-M. Eisenstain: La dramaturgie du film; Efim Vikhriov: Palekh; Léon Pierre-Quint: Revision des idées de nation et de patrie; Pierre Audard: La proie du vide; etc.

LE GRAND JEU. Revue. No. 3.

COLABORATORUL nostru D-l Alex Dimitriu-Păuşeşti lucrează la o carte de eseuri asupra mentalităţii şi sufletului modern. Va privi atît mişcarea romînească precît şi cîteva „cazuri" — Rimbaud, Lautréamont, R-Dessaignes, etc. — europene. Cartea va apare în editura *„Unu"*.

NANES este asociaţia artiştilor plastici din Praga cari vernisează la 1 Martie noul ei sediu în pavilionul de pe cheiul Rieger, cu 60 pînze din plastica franceză contimporană: Picasso, Braque, Derain ş. a. Expoziţia e organizată pentru sărbătorirea lui Pablo Picasso, membru corespondent al asociaţiei Manes.

LA FESTIVALUL organizat de chinuitul poet şi regisor I. Şternberg din seara de 18 februarie, Doamna *Floria Capsali* a interpretat ritmic un poem de Tudor Arghezi, citit de Sandu Eliad. Pentru autentica sublimare în euritmie dăm drumul drumul cuvintelor noastre de laudă necontrafăcută cu alerge, să se frîngă şi să se roage ca şi trupul de arc al dasatoarei.

INREGISTRĂM moartea, în urma unui regim de slăbire impus, a lui *Louis Wolheim*, artistul cu fizicul urît şi pe care l'am iubit în rolul lui Katzinski din „Pe frontul de Vest nimic nou".

Louis Wolheim urît şi uman, ne intrase în sînge ca o schijă care lasă cicatrice indelibile şi circulă.

ŞORICELUL MICKEY. Pagini şi tonuri de erudiţie, în cari savanţii (sic), maniacii şi timpii îşi expun teoriile şi le demonstrează, rămîn dincolo de puntea suplă ce o aruncă între adevăr şi creier cele două linii sublimate într'o caricatură şi subliniate cu tot atîtea de text. E o sinteză, o concentrare ca o reducere de numărător şi numitor pînă la fracţia cu cei mai mici termeni şi totuşi egală cu aceia de la care a pornit. Deaceia şi pentru satisfacţia rîndurilor inutile ce vor mai urma reproducem din *Simplicissimus* desenul unui expatriat benevol, convinşi că nici unul din cuvintele noastre nu vor înfige atît de sugestiv şi nici nu vor complecta adevărul aşa cum trăieşte în caricatura lui Kapralic.

VEDETELE ECRANULUI: *„E nemai auzit! Acest minuscul Mickey împinge în umbră toate celebrităţile noastre!*

Adevăr suprem. Dela primul film al cărui vedetă era şoricelul Mickey, am plecat despicat de intensă turburare. In zece minute am trăit o înlănţuire discontinuă de imagini neaşteptate, o dezordine ritmică în care Mickey şi fraţii săi, cîmpia, cîini, instrumele, bănci de şcoală, o bucată de caşcaval şi întreg decorul erau o dezlănţuire în frenezie de transformări miraculoase, neaşteptate. Se deschide o gură de crocodil şi între dinţi se întind coarde şi în loc să fie înghiţit, Mickey cîntă la harpă, pînă cînd de dincolo de zid o cămilă îşi creşte gîtul cu doi stîlpi de telegraf şi Mickey e furat pentru ca să devie cocoaşă şi imediat din gîtul cămilei să-şi facă o coardă şi să joace în sărituri ca fetele din pension, în pauze. Şi cu o inepuizabilă ingeniozitate, truvaiurile continuă ritmic. Nu imitînd natura, ci inventînd una.

Dar îmi venia să-mi chiui bucuria pentrucă filmul desenelor animate nu ie vorbit. Mickey tace. Muzica, sonorizarea acestor filme e cel mai irefutabil triumf, poate singura justificare pînă azi a filmului sonor ca artă. Nu mai auzi nici ciocăniturile în uşe ale lacheului, nici oftatul albastru al domnului Petrovici, nici cîntecele cu mîna pe sfinga vestei a feluriţilor moscopoli găzduiţi la Hollywood. In filmele şoarecelui Mickey sunetele nu sînt elementul de clişeu naturalist pentru sgomotele materiale din fuga, plînsul sau tumbele eroilor manevraţi de peniţa lui Ub Iwerks. Fiecare rînd din metamorfozele eroilor e completat de muzica corespunzătoare stărilor sufleteşti ce acestea ne provoacă. E muzica din *echivalenţe sonore* (S.-M. Eisenstein).

Iată dar filmul în care strigă neliniştea paralogismelor, viselor — în sălile de proecţie e noaple — filmul în inextricabilă contingenţă cu poemul suprarealist. E scurt cît un jazz pe placa unui patefon. Poate pentrucă e mult anevoioasă creiarea lui, poate pentru sfîrşitul ca o trezire neaşteptată din vis.

saşa pană

STUDIO
MAXY

Interiorul
modern

Calea Victoriei, 77
(vis-a-vis de Biserica Albă)

unu

apare sub conducerea unui comitet în prima duminecă a fiecărei luni, girant responsabil: semnatarul fiecărui articol.

studio grafic „Steaua Artei" b-dul Maria, 2

BIBLIOTECA UNIVERSITĂŢII REGELE FERDINAND I CLUJ